

Posudok rigorózneho práca

Autor práca: Dana Kramárová

Názov práca: Možnosti podpory osvojovania cizího jazyka u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v mladším školním věku

Oponent: *Mgr. Barbara Valešová Malecová, PhD.*

Autorka sa vo svojej rigorózneho práci venuje špecifickej téme podpory výučby anglického jazyka u žiaků so špeciálnymi vzdělávacími potrebami. Práca je rozdelená na teoretickú a praktickú (výskumnú) časť.

Predložená práca spĺňa formálne náležitosti. Za nedostatok je možné považovať nejednotnú formu citovania a zostavovania bibliografických odkazů (časť je nesprávna) a preklepy.

V kapitole „Úvod“ sú anotované jednotlivé kapitoly rigorózneho práca a sú vymedzené ciele výskumnej časti. Teoretická časť práca je rozdelená do 4 kapitol. Zámer prvej kapitoly s názvom „Aktuálne řešená tématica“ je nejasný, nakoľko ďalšie kapitoly práca sú obsahovo podobné. Dokonca časť textu (konkrétne dve strany – s. 11 až 13) autorka uvádza v totožnom znení na ďalších dvoch miestach práca (na strane 52-54 a 189-190). Niekde chýba aj uvedenie zdroja, ktorý k danému textu priznáva na inom mieste (napr. Michalík).

Celá teoretická časť práca je nekonceptná a chýba jej určitá systematickosť. V podstate sa jedná o kompiláciu celých odstavcov z publikácií rôznych autorů bez logickej štruktúry. Autorka opakovane prechádza z myšlienky na myšlienku a následne sa k už rozobraným témam vracia (napr. v kpt. 2.1), čím je práca značne neprehľadná. V texte sa na viacerých miestach objavujú dlhé pasáže z jedného zdroja (cca 1,5 strany súvislého textu) napr. s. 44-45, 48-49, 57-58. V práci tiež chýba vysvetlenie viacerých pojmov, s ktorými autorka operuje (napr. grafémová prezentácia).

Názov práca vymedzuje cieľovú skupinu podpory ako žiaků so špeciálnymi vzdělávacími potrebami v mladšom školskom veku, avšak autorka sa v teórii venuje iba problematike SPU (do tejto kategórie podľa mňa nesprávne autorka zahŕňa aj ADHD) a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou. V celej práci však nie je uvedený dôvod, resp. zámer tohto zúženia. Do výskumnej vzorky autorka zaradila aj žiaků sociálne

znevýhodnených (deti cudzincov a deti nepočujúcich rodičov), preto považujem za dôležité zaradenie kapitoly venujúcej sa teoretickému vymedzeniu tejto problematiky. Táto však v teoretickej časti chýba.

Vo výskumnej časti sa autorka zamerala na overovanie podporného metodického programu vo výučbe anglického jazyka. V úvode tejto časti bol formulovaný cieľ výskumu a výskumné otázky. V nasledujúcej stati autorka čiastočne charakterizovala použité metódy výskumu, ktorých bolo viacero. Niektoré metódy však autorka pravdepodobne nesprávne chápe, citujem: „*Potřebné informace týkající se problematiky vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, byly čerpány z české i zahraniční odborné literatury za použití techniky obsahové analýzy.*“. Obsahová analýza ako výskumná metóda je niečo iné ako analýza (rešerš) literárnych zdrojov, tak ako to z uvedeného kontextu vyplýva.

Jednou z hlavných metód bol experiment. Pre tento účel autorka zostavila experimentálnu skupinu (10 probandov) a ku každému členovi skupiny priradila podľa miery špecifických ťažkostí žiaka kontrolnej skupiny. Do oboch skupín boli zaradení aj žiaci sociálne znevýhodnení napriek tomu, že autorka v teoretickej časti problematiku zužuje iba na žiakov s SPU a žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou (viz. vyššie). Dôvod zaradenia aj sociálne znevýhodnenej skupiny žiakov nevysvetľuje.

Časový harmonogram výskumu je primerane popísaný. Problematická je charakteristika samotného priebehu experimentu, ktorý je v podstate kľúčový. Autorka popisuje, že u žiakov experimentálnej skupiny bol použitý podporný metodický program. V ďalšom texte zároveň operuje s pojmom podporný didaktický materiál, ktorý sa potom dá z kontextu chápať ako zostavené pomôcky k výučbe určitých javov v anglickom jazyku, ktoré práve majú byť vo výskume overené. Potom teda vyvstáva otázka, čo je teda metodický program a z čoho pozostáva. Tiež nie je z textu zrejmé aký bol priebeh a náplň výučby angličtiny u experimentálnej a kontrolnej skupiny. Či výučba prebiehala v rámci hodín AJ s celou triedou (teda aj s deťmi bez znevýhodnenia a s kontrolnou skupinou) a bol im iba ponúknutý podporný materiál alebo bola experimentálna skupina edukovaná samostatne (podotýkam, že sa nejedná o žiakov jedného ročníka).

Následne je uvedená kapitola „3.4. fáze výzkumného šetření“, ktorá je pravdepodobne časť analýzy výsledkov výskumu, kde jednak autorka uvádza tabuľky zhrňujúce výsledky pedagogickej diagnostiky u jednotlivých probandov; v ďalšom texte sú popísané jednotlivé didaktické materiály (pomôcky); závery zo zúčastneného pozorovania práce s danou pomôckou a následne sú v tabuľke uvedené hodnotenie motivácie a aktivity žiakov pri práci

s danou pomôckou a hodnotenie kvality didaktického materiálu u experimentálnej aj kontrolnej skupiny. K tomuto účelu autorka zostavila vlastné posudzovacie škály. Jednotlivé javy hodnotila v 5 oblastiach na 7 bodovej škále. Tieto škály sú však netransparentné, nie je uvedené aké náležitosti musí žiak alebo materiál splniť, aby mu bola priradená konkrétna hodnota.

Ďalšia kapitola obsahuje „kazuistiky“ žiakov, ktoré obsahujú viaceré údaje získané z niekoľkých zdrojov. Pri zostavovaní kazuistík žiakov boli využité aj informácie od rodičov získane z dotazníkov. Dotazník však obsahoval aj pomerne nejasné otázky, konkrétne týkajúce sa dĺžky domácej prípravy žiaka, kde nie je jasné, či sa tazateľ pýta na dennú alebo týždňovú prípravu, preto získané údaje môžu byť skreslené. Pokrok žiakov bol overovaný vstupnou a výstupnou jazykovou skúškou, ktorú je z hľadiska potrieb práce možné považovať za dostatočnú. V závere každej kazuistiky je popis priebehu vstupnej a výstupnej diagnostiky úrovne znalosti anglického jazyka a uvedený bodový zisk z týchto skúšok. Nie je však uvedené akým spôsobom bol výkon žiakov bodovaný a koľko bol maximálny počet bodov v jednotlivých častiach skúšky, preto nie je možné odvodiť, aký ešte bol možný pokrok žiakov v rámci skúšky daných znalostí – autorka tento fakt neinterpretuje. V ďalšom texte potom autorka v rôznych obmenách a spôsoboch vyjadrenia porovnáva u experimentálnej a kontrolnej skupiny bodový zisk zo skúšok, celkovú motiváciu žiakov, motiváciu žiakov pri jednotlivých didaktických materiáloch, kvalitu metodického materiálu (v bodoch, percentách). Množstvo tabuliek je však neprehľadné, autorka ich slovne neanalyzuje a neinterpretuje. Celkovo vo výskumnej časti chýba akákoľvek hlbšia analýza a hlavne interpretácia získaných údajov (napr. prečo bol v niektorých oblastiach Aj znalostí zaznamenaný pokrok a v iných nie, resp. prečo u niektorých probandov v kontrolnej skupine došlo k regresu; prečo jeden z probandov Nikola reagoval neisto pri opakovanej ústnej skúške, keď pri prvej skúške neboli zaznamenané žiadne problémy; prečo prostredníctvom dotazníku autorkazisťovala, či mali žiaci v predškolskom období radi riekanky atď). Na druhej strane autorka niektoré získané informácie uvádza skreslene (napr. sa v dotazníku pýta, či má dieťa nejaké mimoškolské aktivity zamerané na AJ, v kazuistike však autorka píše o tom, že dieťa nemá žiadne mimoškolské aktivity).

V kapitole „Diskusia“ autorka v podstate iba rekapituluje získané výsledky. Porovnanie s inými výskumami je iba v oblasti požiadaviek na podporný program, ku ktorým sa autorka vyjadruje, že ich nimi zostavený program spĺňa.

Jednou z výskumných otázok bolo zistiť v akých oblastiach (mimo iných aj v osvojení učiva) sú jednotlivé „pomôcky“ prínosné. Autorka však pre prax odporúča tieto pomôcky iba na základe ich vnútorných vlastností („*Snadnost pochopení pomůcky; Míra multisenzoriality; Podpora interakce s ostatními žáky; Souvislost nového poznatku s předchozí znalostí; Propojení mezipředmětových vztahů*“) a miery motivácie a aktivity žiakov („*Zájem o didaktický materiál; Zájem o další aktivity; Zájem o nabízenou pomoc; Zájem o dokončení aktivit; Zájem o aplikaci osvojeného poznatku ve výuce*“). Za najväčší nedostatok považujem spôsob overovania prínosu (účinnosti) didaktického materiálu. Domnievam sa, že pokiaľ chce výskumník overiť účinnosť didaktických pomôcok, tak je podstatné určiť ich vplyv na rozvoj jednotlivých sledovaných dovedností v anglickom jazyku u jednotlivých žiakov. Teda, či sa dosiahlo zlepšenie daných dovedností, na podporu ktorých bola tá ktorá pomôcka určená. Tento vzťah však sledovaný nie je.

V súvislosti s motiváciou a aktivitou žiakov kontrolnej skupiny a ich pokrokom by bolo na mieste tiež diskutovať, aký bol k tejto skupine prístup učiteľa (výskumníka), akým spôsobom boli žiaci motivovaní. Teda či nízka motivácia a aktivita pri použití „tradičného“ didaktického materiálu nebola spoluspôsobená nevhodným postupom učiteľa (napr. nedostatočná motivácia žiakov, nízky entuziazmus učiteľa a pod.). Zároveň mi chýba zamyslenie autorky nad tým, či nízky pokrok žiakov kontrolnej skupiny nemôže súvisieť s dĺžkou domácej prípravy (ktorá bola u experimentálnej skupiny pomerne dlhá). Toto však autorka nezistovala.

Záver: Oceňujem zostavený podporný didaktický materiál a šírku použitých výskumných metód. Bohužiaľ ich autorka nedokázala analyzovať a interpretovať takým spôsobom, aby z nich vyvodila relevantné závery. Odporúčam prácu prepracovať s prihliadnutím na uvedené pripomienky. Zamerať sa na sprehľadnenie a doplnenie teoretickej časti a na analýzu a interpretáciu získaných dát vo vyššie uvedených súvislostiach.

V Praze, 25.7.2016

Mgr. Barbara Valešová Malecová, PhD.